

به احترامِ پاکی و صداقت

محمد بن عبد الله

سرو نباشد به اعدا محمد

ماه فروماند از جمال محمد

نور نتابد مگر جمال محمد

شمس و قمر در زمین حشر نتابد

پیامبر ﷺ و قواعد رزم

بررسی تطبیقی سیره نظامی رسول الله ﷺ با فنون رزم

احمد رضا داری

تهران

۱۳۹۷

پیامبر ﷺ و قواعد رزم

بررسی تطبیقی سیره نظامی رسول الله ﷺ با فنون رزم

احمد رضا داودی

ناشر: هستی نما، ویراستار: محمد کاظمی، چاپ و صحافی: نگارش

چاپ: اول، بهار ۱۳۹۷، شمارگان: ۱۰۰۰

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان، ۱۷۶ صفحه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۸۲۵۵-۵-۴

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

نشر هستی نما

آسانی: تهران، ص - پ ۷۵۳ - ۱۳۱۴۵

تلفن: ۰۹۱۲ ۵۲۱۰۲۸

E-mail: Hasinama@mail.com

داودی، احمد رضا، ۱۳۵۶ -

عنوان و نام پدیدآور: پیامبر ﷺ و قواعد رزم: بررسی تطبیقی سیره نظامی رسول الله ﷺ با فنون رزم/

احمد رضا داودی.

مشخصات نشر: تهران: هستی نما، ۱۳۹۷.

مشخصات ظاهری: ۱۷۶ ص

ISBN: 978-600-98255-5-4

شابک: ۱۲۰۰۰ ریال

فهرست نویسی:

یادداشت:

عنوان دیگر:

موضوع: محمد ﷺ، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ ق. - دیدگاه های سیاسی اجتماعی

موضوع: Muhammad, Prophet - Political and social views

موضوع: محمد ﷺ، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ ق. - دیدگاه درباره جنگ

موضوع: Muhammad, Prophet--Views on war

موضوع: محمد ﷺ، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ ق. - اخلاق

موضوع: Muhammad, Prophet-- Ethics

رده بندی کنگره: ۱۳۹۷ پ ۲۴/۵۵/۵۲ ب ۹

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۹۳

شماره کتابشناسی ملی: ۵۱۳۳۷۰۴

فهرست مطالب

مقدمه	۱۳
-------------	----

بخش اول: کلیات

نگاهی به مقوله جنگ در سیره عربیه و نان در آستانه بعثت رسول الله ﷺ ...	۱۷
۱. ایام العرب	۱۷
الف) تاریخچه جنگ های جاسی اعراب	۱۷
ب) ویژگی ها و آداب	۲۰
۲. جهاد الهی در مکتب نبوی	۲۲
الف) تقسیم جنگ به سرایا، غزوات، ابتدایی و دفاعی	۲۲
ب) مفهوم جهاد	۲۳
ج) دیدگاه رسول اکرم ﷺ درباره جهاد	۲۴

بخش دوم: سیره نظامی پیامبر ﷺ در حیطه اصول نخستین جنگی

درآمد	۲۷
۱. اصل تأمین	۲۸
الف) فلسفه تشریع نماز خوف	۳۰

- ۳۲..... (ب) کندن خندق
- ۳۴..... ۲. اصل غافلگیری
- ۳۵..... (الف) تاکتیک‌های غافلگیرانه در فتح مکه
- ۳۷..... ۳. اصل تحرک (مانور)
- ۳۹..... (الف) شور زبرد
- ۴۰..... (ب) بی‌فرار از جنگ
- ۴۲..... (ج) زایل شدن یخ از سبزه‌ها و غزه‌ها
- ۴۲..... (د) دستوری به صحرای
- ۴۴..... ۴. اصل تهاجم
- ۴۴..... (الف) پیکار با بنی قینقاع
- ۴۵..... ۵. اصل هدف‌گرایی
- ۴۶..... (الف) رفع فتنه
- ۴۸..... (ب) نمونه‌ای از هدف‌گرایی در جنگ بدر
- ۵۰..... ۶. اصل انعطاف‌پذیری
- ۵۱..... جنگ احد
- ۵۱..... ۷. اصل تمرکز قوا
- ۵۱..... جنگ تبوک
- ۵۴..... ۸. اصل سادگی و روان‌سازی سازمان
- ۵۵..... چگونگی صدور فرمان حمله در جنگ بدر
- ۵۷..... ۹. اصل بهره‌وری حداکثری از امکانات موجود

- ۵۷ تجهیزات و ابزارآلات نظامی در جنگ بدر
۱۰. ۵۹ اصل وحدت فرماندهی
- ۶۲ تأثیر اطاعت نکردن از فرمانده در شکست

بخش سوم: سیره نظامی پیامبر ﷺ در جایگاه فرماندهی

۱. ۶۵ حضور مستقیم در جنگ
- الف. ۶۷ جنگ بدر
- ب. ۶۷ جنگ احد
- ج. ۶۸ جنگ خندق
۲. ۶۸ رعایت اصول نظامی
- الف. ۶۹ جنگ خندق
- ب. ۷۰ فتح مکه
۳. ۷۰ اخلاق فرماندهی
- سخنرانی پیامبر ﷺ با مردم مکه ۷۲
۴. ۷۳ مشورت
- الف. ۷۸ جنگ احد
- ب. ۷۹ جنگ خندق
۵. ۷ ترجیح تعامل و گفت و گوی عزتمند سیاسی بر جنگ مسلحانه
- الف. ۷۸ صلح حدیبیه
- ب. ۷۸ فتح مکه
- ج. ۸۰ بئر معونه

۶. تکیه بر انضباط ۸۱
- الف) جنگ بدر ۸۱
- ب) جنگ احد ۸۱
۷. رعایت نظم و سلسله مراتب سازمانی ۸۲
- الف) جنگ احد ۸۴
- ب) مدیریت انگیزشی نیروها ۸۴
- الف) نامه‌های فارسی در جنگ خندق ۸۵
- ب) مسدود کردن پل در جنگ مریض ۸۶
- ج) برخورد تربیتی با سربازان ۸۷
۹. رفتار محترمانه و تعامل با اسیران، پناهندگان و شکست خوردگان ۸۸
- الف) غزوه بنی المصطلق ۹۰
- ب) جنگ بدر ۹۰
- ج) رفتار با ابوسفیان ۹۱
- د) پرهیز از قتل کسانی که به اجبار به جنگ آمده بودند ۹۲
- و) توصیه‌های حضرت به فرماندهان در سربازها ۹۲

بخش چهارم: کارپایه‌های پیامبر ﷺ در پشتیبانی و تدارکات

۱. تدارکات نظامی و رزمی ۹۵
- الف) آیه ۶۰ سوره انفال ۹۸
- ب) سریه حمزه بن عبدالمطلب، سریه سعد بن ابی وقاص در خزار، غزوه

۱۰۱	بواط و غزوه ذی العشیره
۱۰۴	ج) جنگ مریسيع
۱۰۵	د) جنگ حنين
۱۰۷	۲. تداركات زميني
۱۰۷	الف) جنگ بدر
۱۰۸	ب) جنگ خندق
۱۰۸	۳. تداركات انساني
۱۰۸	الف) جنگ خندق
۱۰۹	ب) غزوه حديبيه
۱۱۰	ج) جنگ خيبر
۱۱۱	د) جنگ بدر
۱۱۱	و) جنگ حمراء الاسد
۱۱۲	۴. تداركات پزشكي
۱۱۲	الف) جنگ احد
۱۱۳	ب) جنگ خيبر
۱۱۴	۵. تداركات احتياطي (ذخير)
۱۱۴	الف) ابزارآلات نظامي
۱۱۴	ب) ساخت قرقگاه در نقيع
۱۱۵	ج) غزوه تبوك
۱۱۶	د) معاهده هاي عدم تعرض

بخش پنجم: سیره نظامی پیامبر ﷺ در بخش عملیاتی

۱. ابعاد گوناگون عملیات ۱۱۹
- الف) آموزش در عملیات ۱۱۹
- سفارش به تیراندازی و سوارکاری ۱۲۰
- ساخت فرقه‌گاه در نقیع ۱۲۱
- ب) ده از زمین ۱۲۲
- جنگ ۱۲۳
- جنگ خندق ۱۲۴
- جنگ بدر ۱۲۵
- ج) آرایش مناسب نیروها ۱۲۷
- جنگ بدر ۱۲۸
- جنگ احد ۱۲۹
- ج) سیاست تدبیر جنگی ۱۳۰
- جنگ خیبر ۱۳۰
- فتح مکه و جنگ خندق ۱۳۱
۲. رصد وضعیت دشمن ۱۳۱
- الف) شناسایی استعداد و توانایی‌های دشمن ۱۳۲
- جنگ بدر ۱۳۳
- جنگ احد ۱۳۴
- ب) ترکیب صحیح نیروها ۱۳۵

ج) گسترش نیروها.....	۱۳۷
جنگ مرسیع.....	۱۳۸
د) بررسی قوت ها و ضعف ها.....	۱۳۹
دشمن ششم: سیره نظامی پیامبر ﷺ در حیطه تبلیغات، اخبار، اطلاعات و	

مسائل امنیتی

۱. تبلیغات - شعارهای جنگی و مقابله با جنگ روانی.....	۱۴۱
الف) اب - پرچم جنگی.....	۱۴۱
ب) پرچم - رنجه بنی المصطلق.....	۱۴۱
ج) پرچم در جنگ - مویه.....	۱۴۲
د) تبلیغ اسلام در جنگ بنی المصطلق.....	۱۴۲
ه) فریادکشیدن عباس در جنگ - بن.....	۱۴۳
و) شعارهای جنگی.....	۱۴۴
ز) صبر در برابر جنگ روانی دشمن.....	۱۴۵
ح) برخورد با شاعران کافر و یهودی در جنگ روانی.....	۱۴۷
۲. تنوع در منابع، عوامل و بررسی اخبار.....	۱۵۳
الف) تعریف اصطلاحات.....	۱۵۳
ب) عوامل خبر در جنگ بدر.....	۱۵۵
ج) بررسی خبر در محتوای آیه نبأ.....	۱۵۶
د) بررسی خبر در جنگ بنی المصطلق.....	۱۵۸
۳. اطلاعات رزمی و استراتژیکی.....	۱۵۸

- الف) تعریف اصطلاحات ۱۵۸
- ب) اهمیت اطلاعات رزمی و استراتژیکی ۱۵۹
- ج) فتح مکه ۱۶۰
- نتیجه گیری ۱۶۳
- کتابنامه ۱۶۷
- پیام به آینده ۱۷۵

مقدمه

بدیهی است هر تحقیقی اگر مسیر طبیعی خود را پیموده باشد، پیش از آنکه پاسخ پرسش محقق باشد در نقطه‌ای متولد شده است که امکان دارد خود محقق از آن بی‌خبر باشد. شاید با تعمق در محتوای پژوهش پیش رو بتوان آن را این‌گونه یافت:

اکنون که سی سال از جنگ می‌گذرد، هنوز هم مدرسه شهید بهزاد مرادی در خیابان شیخ طوسی در پایین شهر محسوب می‌شود. دانش‌آموزان در نیمکت‌های چوبی، نفر با هم می‌نشستند و مدارس دو نوبتی بود. آقای قاسمی معلم کلاس سوم مرد عجمی شیک‌پوشی بود که زنگ تفریح در اتاق استراحت معلمان سیگاری کشید. بچه‌ها او را دوست داشتند، هرچند هنوز تنبیه بدنی در مدارس متداول بود و بچه‌ها وی دیوار می‌نوشتند: «چوب معلم گل است، هر که نخورد خُل است».

در بین خاطره‌های مه‌گرفته آن زمان، خودم را وسط نیمکت سه‌مهره می‌بینم. آقای قاسمی از پیامبر صلی الله علیه و آله می‌گوید؛ گفت وگویی که پیش از جنگ، بین پیامبر صلی الله علیه و آله و راهبی رخ داده است. آن مرد پارسا، بحیرا، وقتی می‌بیند کاروانی از دور می‌آید که ابری بالای سر آن‌ها سایه انداخته است از کاروان پذیرایی می‌کند و نشانه‌های پیامبری را در وجود حضرت محمد صلی الله علیه و آله می‌یابد. از پیامبر پرسش‌هایی می‌پرسد و او پاسخ می‌دهد.

آقای قاسمی به دانش آموزان می گوید: «اگر پرسشی دارید، پرسید». چند نفر پرسیدند. پرسشی به ذهنم نشست و با وجودی که کودکی خجالتی بودم، پرسیدم: «پرسش هایی که بحیرا از پیامبر پرسید، چه بود؟» آقای قاسمی جزئیات این داستان را نمی دانست. گفت: «نمی دانم. شاید از پدر و مادر پیامبر پرسیده باشد.»

زنگ رسد و زدن و هم زمان آذیر خطر به صدا درآمد. باید به پناهگاه می رتیم. سال این پرسش در ذهنم جوشید که پیامبر در زمان جنگ چه می کرد؟ کلاس تمام شد، و وقت مدرسه گذشته بود و این پرسش با من ماند تا اینکه سه دهه بعد، سال ۱۳۹۱ برای دریافت سطح سه حوزه به قم رفتم. نزدیک به یک سال طاعت کشیدم، موضوع و طرح تفصیلی پذیرفته شد. سال ۱۳۹۴ از پایان نامه دفاع کردم. چهار سال دغدغه این کار را داشتم تا به سرانجام رسید. برخلاف قسمت های آن را سایت راستخون و مرسلات منتشر نمودند که در سایت های دیگر نیز باز نشر شد.

عنوانی که ابتدا پیشنهاد کردم: «سیره پیامبر ﷺ در جنگ» بود. قصد داشتم سیره نظامی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی پیامبر ﷺ را در جنگ بررسی کنم. استادان مرکز مدیریت قم طرح را پسندیدند و از انتشارش نما تشکر کردند؛ ولی این کار را بسیار سنگین و برای یک پایان نامه، بزرگ دانستند. به همین دلیل فقط به سیره نظامی پیامبر ﷺ در جنگ پرداخته. تا قسمت های دیگر طرح را افراد دیگری کار کنند.

نکته دیگری که آگاهانه در سرنوشت کتاب تأثیر گذاشت، جریان های افراطی زمان کنونی مانند داعش، طالبان و القاعده است؛ افرادی که خود را مسلمان می دانند و روی پرچم ذکر «لا اله الا الله» چاپ می کنند. رهبران

نماز جمعه برپا می‌کند و خطبه می‌خواند و با چوب اراک مسواک می‌زند و می‌کوشد مقلد رسول الله ﷺ باشد. افرادی که مدعی‌اند آغشته به عشق پیامبرند؛ ولی با ذکر «الله اکبر» سر می‌برند، زنان را به اسارت می‌گیرند و رنهایت مصداق تروریسم جهانی می‌شوند.

به راستی چه برداشتی از اسلام باعث شده است چنین خشونت‌های حاصل شود؟ چرا اسلام ضد عقل و اخلاق معرفی می‌شود؟ کدام دسته از منابع این ادعا بر صحت را فراهم نموده است؟ یکی از دغدغه‌های مستتر در این پژوهش بررسی نظریات عقلانیت در جنگ‌های صدر اسلام است.

اصول نخستین جنگ و تدابیر امنیتی از محصولات عقل عصر کنونی است. سنجیدن این اصول با رویه نظامی پیامبر ﷺ به همین دلیل صورت می‌پذیرد و در حقیقت این پژوهش زمینه‌ای نظری دارد و می‌کوشد اصول و قواعد سازمان‌یافته در زمان کنونی را با سیره پیامبر ﷺ مقایسه کند.

تحقیق را که آغازیدم، متوجه شدم بررسی سیره نظامی پیامبر ﷺ در جنگ مجالی بیشتر از یک کتاب می‌طلبد؛ از این رو به این کتاب باید به عنوان مقدمه نگریست و بدیهی است که در پیچه‌ای برای طرح مطالبی گسترده‌ای است. امید است قدم‌های نخست به خوبی برداشته شده باشند.

تاریخ اسلام و تاریخ فرهنگ تمدن اسلام از دروسی است که در دانشگاه تدریس می‌کنم. دانشجویان به موضوع‌های تاریخ صدر اسلام علاقه مندند. گاهی آن‌ها را به مقاله‌های منتشر شده ارجاع می‌دادم که یافتن آن‌ها برایشان سخت بود. بارها درخواست کردند جزوه یا کتابی به آن‌ها معرفی کنم. چاپ این اثر را در قالب کتاب پاسخ به نیاز دانشجویان می‌دانم. همین‌جا از همه استادان حوزه و دانشگاه و دانشجویان و

طلبه‌هایی که کتاب به دستشان می‌رسد و فرصت مطالعه می‌یابند، تقاضا مندم ضعف‌های این اثر را با من در میان گذارند تا در چاپ‌های بعدی اصلاح کنم.

خدا را به‌خاطر همه الطافش شاکرم. این پژوهش زمینه شناخت دقیق‌تر پیامبر اسلام ﷺ را فراهم نمود. از این عنایت خدا به‌ویژه سپاسگزارم.

تقدیر الهی بد که در این پژوهش، دو دوست بزرگوار و دانشمند، دکتر نوراله عقیقی و آیت‌الله دکتر احمد عابدینی را در کنار خود داشتم. از هر دو دانشمند بزرگوارم با مال تراضع تشکر می‌کنم.

از زحمات مسئول بخش مدارج مرکز مدیریت حوزه علمیه قم نیز کمال سپاس را دارم.

فرد دیگری که باید از لطف و محبتش تشکر کنم، همسر من است. وی با صبوری فراوان کوشید زمینه آرامش روانی من در طول مدت این پژوهش فراهم شود. اگر یاری برخی دوستان و مراکز تحقیقاتی نبود، این پژوهش سامان نمی‌یافت: از این رو متواضعانه از همه آن‌ها سپاسگزارم. کتابخانه مرکزی شهرداری اصفهان و کتابخانه دانشگاه اصفهان از برتری بودند که از هیچ کمکی دریغ نکردند.

برادر بزرگوار آقای محمد کاظمی ویراستاری اثر را پذیرفت و نکات خوبی را تذکر داد، از ایشان کمال تشکر را دارم. آقای یدالله جنتی مسئول انتشارات هستی‌نما از دوستان متخصص در چاپ و نشرند که راهنمایی‌های ارزشمندشان بهره‌گرفتم. چاپ این اثر بدون تلاش‌های ایشان محقق نمی‌شد.